

Utvärdering av SP:s omvandling

Rapport från styrelsen till SP:s rikskonferens i oktober 2021

Föreliggande rapport från SP:s styrelse om Socialistiska Partiets omvandling till den politiska idé- och aktivistströmningen Socialistisk Politik förelades och diskuterades vid SP:s rikskonferens.

Året 2015 var ett revolutionerande år för vänstern i Europa, förväntningarna på grekiska Syriza och spanska Podemos' snabba framgångar var stora. Dåvarande Socialistiska Partiet hade senare kongress och i samband med den ordnades ett stort offentligt möte (Rött Forum) med flera internationella gäster där även Vänsterpartiets ledning deltog. SP kontaktades av V-ledningen som uppmanade SP att gå med i V. Det var starten till en lång process, dels inom SP och dels mellan SP:s ledning och V:s verkställande utskott.

Den 19 oktober 2019, i samband med SP:s 50 års jubileum uttryckte en ledande SP-medlem att det handlade om att ta med sig alla erfarenheter och alla trampade stigar för att se mot framtiden med hopp och där blicken skulle ledas av en övertygelse:

Vi omformar, förnyar och bygger för nuet och framtiden. Vi fortsätter att ha samma politiska grund, vi fortsätter med vår dagliga kamp, med vårt bidrag till bygget av sociala rörelser. Vi vill verka för att bygga en stark vänsterposition med alla krafter som är beredda att kämpa för att stoppa dagens förödande utveckling och bana väg ut ur den kapitalistiska återvändsgränd. Vi vill bygga ett socialistiskt massparti.

Under våren 2019 hölls SP:s sista kongress och medlemmarna sa sitt; Socialistiska Partiet omvandlades till Socialistisk Politik och därmed till en politisk strömning som en aktivist- och ideologisk konstellation i arbetarrörelsen och vänstern. I samband med kongressens avslutning uppmanades medlemmarna i SP att ansluta sig till V med målsättningen att bygga en bred vänster i Sverige. Bakgrunden och anledningen till omvandlingen var i stort sett följande:

V var inte längre en stalinistisk formation och förhållandevis många progressiva människor, framförallt ungdomar, såg V som ett alternativ. Vår egen strömning hade länge verkat för att samla olika socialistiska strömmar med syfte att omvandla samhället i socialistisk riktning. Samtidigt hade vi kommit fram till att projektet kring ett "avantgardistiskt" parti såsom de utstakades i slutet av 1960-talet och i början av 70-talet hade nått vägs ände. Vi omvärderade våra erfarenheter vilka i sin tur hänger samman med den världsomfattande socialistiska Fjärde Internationalens erfarenheter, och blickade vidare. Förhållandevis många SP:are hörsammade uppmaningen och sökte medlemskap i V och är idag medlemmar i V runt om i landet; övertygade om att det går att utforma en vänsterpolitik och utveckla gemensamma strategier för framtiden.

Vilka slutsatser drar vi av att ha omvandlat oss från ett litet politiskt parti till en politisk strömning? Vad har hänt, vad har vi åstadkommit? Vad har omvandlingen inneburit? Hur värderar vi denna process?

"En unik process"

Den här utvärderingen måste nödvändigtvis ta sin utgångspunkt i inriktningen att bygga V som ett parti med massinflyttande. Det innebär för vår del att nå ut som ett starkt aktivist- och rörelseparti så att människor som hamnar på kollisionskurs med kapitalismens olika uttryck kan söka sig till en

trovärdig antikapitalistisk kraft. Detta inför de växande utmaningar vänstern står inför. Det är sant att V inte var ett antikapitalistiskt parti i vår mening när beslutet om vår omvandling togs – och är det inte heller idag. Vårt beslut innebar att försöka bidra till en sådan inriktning.

I samband med V:s kongress 2020 konstaterades i V:s verksamhetsberättelse: "Med upplösningen av Socialistiska Partiet har en unik process inletts som för första gången innebär att många medlemmar med stor erfarenhet av politisk organisering och studier nu kommer att ingå i Vänsterpartiet".

En första precisering som måste göras här är följande. Att förhållandevis ett stort antal SP:are hörsammade uppmaningen och anslöt sig är positivt ur politisk och organisatorisk synpunkt. Politisk därför att SP:are fått möjlighet att vara med och påverka i V, såväl lokalt, som i olika utskott och på styrelsenivåer. SP:are har under en längre tid varit styrelseledamöter i t.ex Nacka, Örebro och senast även i Malmö och fått gehör för olika förslag och initiativ när dessa tagits. Även bland medlemmar i lokala partiföreningar har SP:are vunnit gehör för olika initiativ vilket ligger i linje med inriktningens innebörd.

Att SP omvandlades till politisk strömning har inte bara inneburit att SP:are anslutit sig till V utan också att det blev möjligt för vänsterpartister att gå med i SP. Ett flertal V-kamrater har tagit detta steg vilket är mycket positivt. Det innebär också att den tidigare stagnering bröts och att SP:s medlemsantal vuxit, även genom nya medlemmar som inte varit organiserade i V. Just i förhållande till V måste vi dock konstatera att då inte alla SP:are gått med i V försvåras en utvärdering.

Väl mottagna

Efter V-kongressen i december 2020 gjorde SP-styrelsen ett försök att sondera läget och adjungerade ett antal kamrater till ett utvidgat styrelsemöte. Där konstaterades samstämmigt; de SP:are som gått med i V hade blivit emottagna på ett kamratligt/vänligt sätt. Förväntningar som SP:are hade när de gick med i V skulle kunna sammanfattas: att göra största nytta för att på bästa sätt bygga V med syfte att organisera nya människor. Det varierar hur länge kamrater har varit med i V (Umeå, Sundsvall, Sandviken, Eskilstuna, Göteborg, Örebro, Norrköping, Katrineholm, Stockholm, Uppsala, Södertälje, Karlskrona, Malmö, Lund). En fåtal kamrater hade gått med i V redan innan vårt beslut 2019, andra gick med direkt efter sista SP-kongressbeslutet och hann vara med på en del fysiska möten innan pandemin kom emellan och möten blev digitala.

Förutsättningar kring aktivitetsgrad varierar mellan olika V-föreningar, från nästan ingen aktivitet, över liten aktivitet, till livligare basaktivitet. Somliga SP:are har varit involverade i V:s pensionärsförening (t.ex. Sundsvall), i valberedning (Göteborg), i fackliga utskottet (Umeå, Göteborg, Stockholm). I Skåne och Stockholm deltar ett par kamrater i särskilda utskott under respektive distriktsstyrelse. I Norrköping har SP:are försökt få igång förslag till verksamhet, men fått liten respons. I Katrineholm är en SP-kamrat aktiv som förtroendevald i Lärarförbundet. I Göteborg har ett par kamrater blivit föreslagna till förtroendeposter i distriktsstyrelsen vilket av olika anledningar inte givit resultat. I Eskilstuna har SP:are varit aktiva i av Vänsterpartiet, initierade protester mot hyreshöjningar och privatiseringar av delar av det kommunala bostadsbeståndet. Liksom själva initiativtagare till organisering mot chockartade hyreshöjningar i ett bostadsområde där SP:are själva bor. Pandemin har naturligtvis hämmat aktiviteten. I Katrineholm sitter en kamrat i V-styrelsen. I Stockholm (västra Södermalm) är en ledande SP:are ersättare i Representantskapet för Stockholm och i distriktsstyrelsen.

I övrigt finns ett par SP:are med i Reformisterna.

Annan kultur

Kamrater som gått med i V har fått erfara en annan kultur än den man varit van vid: olika syn på partibygget, i synnerhet vad gäller synen på parlamentarism jämfört med utomparlamentariskt arbete. I V fann de flesta att mycket blir parlamentariskt inriktat (regionalt och nationellt). I vår strömning är vi vana vid interna debatter där olika politiska åsikter kan brytas och även ledningen politiskt kritiseras, det är som ett DNA i vår tradition. Så är det inte alltid i V. I V-partiföreningar fokuseras ofta den lokala styrelsens och kommunfullmäktiges arbete, en del möten ägnar mycket tid åt rapporter från det kommunala arbete där tid i vårt sätt att se även bör användas åt att diskutera politik och genomföra utomparlamentariskt arbete.

Även själva synen på utomparlamentariskt arbete skiljer sig åt. Inom V tolkar man V:s aktiviteter på gator och torg som utomparlamentariskt arbete medan för SP-kamrater handlar det om att bygga sociala rörelser. En kamrat uttrycker det så här: "Jag håller på och lär mig hur Partiet fungerar. För mig blev det ju en aktivering, eftersom jag inte haft något lokalt politiskt parti att aktivera mig i tidigare". Just frågan om aktivism kopplad till partibygge fanns med på V-kongressens antagna dokument.

Political beach

V-kongressens "strategidokument" handlar inte främst om strategi för samhällsförändring utan inriktas på själva uppbygget av V, men här återfinns även bra inslag som inriktning på aktivism, sociala rörelser och arbetarklassen. Det är SP:s uppgift att utveckla en kompass som pekar mot ett långsiktigt perspektiv. I den bemärkelse är studier/skolning av stor betydelse. I ett samarbete med CMS (Centrum för marxistiska studier) genomförde SP i juni 2020 det digitala lägret "Political beach 2020 tema rörelse". Ett åttiotal personer från hela landet deltog och eventet ledde till tusentals visningar på Facebook. Det hölls några föredrag medan andra medlemmar i SP och V bidrog med kommentarer via chatten. Från V deltog bland annat Nooshi Dadgostar, som sedan skulle bli vald som partiordförande, och partisekreterare Aron Etzler. En SP:are sammanfattar vad även andra upplevt: I V finns inga interna debattforum där medlemmar kan diskutera och utveckla politiska ställningstaganden på gräsrotsnivå, det är olika styrelsemedlemmar som ibland besöker föreningar (under pandemin hållit anföranden) för att tydliggöra partilinjerna i olika avseenden.

Även ledande V:are med god inblick i V, menar att på sina håll är V avskärmade från det som sker i politiken ur ett underifrånperspektiv. Den parlamentariska "maskinen" på riks- och kommunnivå sköter det mesta. Trots detta konstaterande såg vi redan då en tillströmning till V, om än med få aktiva. Det har därför handlat om att organisera och kanalisera engagemang som trots allt finns. SP-kamrater som gått med i V upplever avsaknaden av en kultur med möjlighet att föra debatt som problematiskt, en brist på öppna debattformer leder ibland till personliga schismer i stället för att olika politiska ställningstaganden får mötas i en anda av respektfull atmosfär vilket blir skadligt för V. I synnerhet när sådana schismer omvandlas till personliga motsättningar och ventileras i media.

Men det finns även V-föreningar på lokal nivå där man lyckats diskutera politik och där aktivister blivit en "motor" i partiföreningen. Ett sådant exempel har vi i Karlskrona där en V/SP:are lyckats organisera en intern diskussion och sedan protester mot kommunens planer på skolprivatisering, som uppmärksammats i lokalpress. Vänsterpartister gick ut på gatorna och delade 10 000 flygblad. Att bedriva aktivism är för oss en grundläggande inställning som går att bygga vidare på. Det finns i V-föreningar medlemmar som trots pandemin har velat gå ut och delta i sociala protester och aktioner. Av de aktiva medlemmarna så är det en majoritet som även blivit medlemmar i V.

Bättre än väntat

Trots svårigheter av olika slag har vi kunnat konstatera en positiv utveckling. För en del SP:are blev "mötet" med V bättre än de hade föreställt sig, V bestod inte av förmodat flummiga medelklassakademiker utan av "vanliga" arbetande människor och många unga och även drivande feminister vilket möjliggör bra diskussioner och vettiga aktiviteter. Enligt SP-styrelsen i Göteborg ser de allra flesta av medlemmarna i Göteborgs SP-förening positivt på vår nya organisationsform: "Dels för att det ger oss större kontaktytor gentemot andra organisationer, främst Vänsterpartiet. Men även för att det kan vara ett effektivt sätt att vända den negativa utvecklingen där SP under många år har tappat medlemmar, värvat färre nya och haft mindre och mindre aktiviteter". I en rapport skriver Göteborgs styrelse: "Ungefär var tredje medlem i Göteborg har även blivit medlemmar i V. Av de aktiva medlemmarna så är det en majoritet som även blivit medlemmar i V. Många av de nya medlemmarna i V medverkar på partiföreningarnas medlemsmöten och några av dem har även medverkat på distriktskonferensen och fått mindre förtroendeuppdrag". Man konstaterar att det "historiskt funnits mycket mer partisekterism i Göteborg än i många andra städer". Att inte nominerade SP:are till det fackliga utskottet blev valda av distriktsstyrelsen i V tror man beror på en del "gammalt historiskt agg till SP". Det finns även på andra håll somliga inom V som inte varit spontant sympatiskt inställda till SP:are, vilket delvis framgått i idédebatten som fördes först i Flamman och delvis även på Facebook. Men det är sådant som hör till i denna process. Kamraterna i Göteborg tror ändå att det är främst genom det fackliga arbetet och studier som de kan bidra med mycket erfarenheter och kunnande till V.

Nya SP-medlemmar eller "sotdöden"

I detta sammanhang bör vi erinra oss vad som sades i V:s verksamhetsberättelse i samband med Vänsterpartiets 43:e kongress som hölls 31/10 -1/11 (där flera SP-are, medlemmar och anhängare, deltog) nämligen att i och med omvandlingen av SP inleddes en "unik process" som "för första gången" innebär att SP-medlemmar med stor erfarenhet av politisk organisering och studier skulle påverka skolningen i V.

I januari 2021 hölls en konferens för V:s fackliga utbildare i Stockholms län. V:s facklige sekreterare och drivande medlem i Fackligt aktiva vänsterpartister har t.ex. konstaterat att arbetarhistorikern HB (SP) föreläst för 48 studiecirkelledare som i sin tur ledde till det lokala folkbildningsarbetet i en facklig-politisk vänsterskola som skulle komma igång i 22 av V:s 25 distrikt. Det är en "milt sagt inspirerande föreläsning om folkbildningens betydelse för den tidiga arbetarrörelsen fram till idag", som den fackliga sekreteraren uttryckte saken. Mycket riktigt, föreläsningen visades och diskuterades sedan på studiecirkelmöten i Stockholm, Västerås, Mölndal, Malmö, Sjöbo, Helsingborg, Örnsköldsvik, Östersund, Linköping, Jönköping, Uppsala, Borås och Trollhättan.

En SP:are i Umeå som länge samarbetat med V i kommunfullmäktige, i V:s kommungruppsledning, den fackliga nätverksledningen på nationell nivå och i V-styrelsen i Umeå skrev i M-bladet som kom ut i oktober 2020 ("Några erfarenheter från Umeå"): "Det ger mig möjlighet till en inifrånblick mer än en utifrånbedömning" och beskrev en partiförening med inflytande (16% av väljarkåren) där "ambitionen finns, men förmågan saknas" och lyckas ändå med stora lokala framgångar. Det som betonades är "gapet mellan ambitionerna till något annat och förmågan att organisera och aktivera fler i den kampen" och inlägget avslutades med tillförsiktighet: "I grund och botten är jag ganska optimistisk för Vänsterpartiets del".

I Göteborg har en ledande SP:are, utifrån sin roll som Volvoarbetare, fått möjlighet att tala om sin vunna erfarenhet av gräsrotternas kampanjarbete kring Bernie Sanders för V i Biskopsgården-Torslanda. Även ideologiskt, om än på ett mer indirekt sätt, har SP bidragit till politisk skolning genom debattinlägg i förhållande till V:s strategiska dokument och partiprogram (i Intis) som ett försök att ingripa i en pågående debatt utifrån SP:s socialistiska synsätt. Enligt en medlem i V:s

programkommission var dessa inlägg "ett seriöst och genomtänkt" bidrag. I rapporten från Göteborg som nämnts ovan sägs bl.a: "Direkt efter att den nya organisationsformen presenterades så fick vi under förhållandevis kort tid relativt många nya medlemmar, många av dem hade antagligen inte blivit medlemmar om vi förblivit ett parti. Därefter har det stagnerat. Men det beror antagligen på pandemin som har satt stopp för många av våra aktiviteter, och inte på den nya organisationsformen i sig. Överhuvudtaget är det svårt att dra några säkra slutsatser om den nya organisationsformen då pandemin har vält det mesta i tillvaron upp och ner. Men vi ser framtiden an med tillförsikt med SP:s nya organisationsform".

I samma anda skriver kamraterna i Sundsvall: "Omvandlingen och att en del medlemmar gick med i V var nog nödvändig för vår överlevnad. Hade kanske lidit sotdöden inom några år om vi inte gjort detta. Nya medlemmar har också varit viktigt. (Bristande info om medlemsutvecklingen!). Att V:are gått med i SP är viktigt för vår trovärdighet! Så mycket aktivistorganisation har vi inte blivit än, men det kan väl förklaras av pandemin. Alla tycker att Medlemsbladet är bra! Internationalen känns nödvändig, särskilt ledaren. Lätt gå vilse politiskt utan SP. Alla har dock inte varit så engagerade senaste åren".

En någon annorlunda bild ser vi i Skåne. På grund av pandemin, men även av andra mer subjektiva aspekter, har SP-Skåne inte samlats fysiskt och inte heller genom Zoom eller Teams. Det finns därför ingen kollektiv utvärdering av medlemmarnas aktivitet inom ramen för SP-Skåne. SP:s länsombud är dock aktiv i V (Skurup) där medlemmöten sker en gång i månaden (i praktiken enbart administration av beslut fattade högre upp, tas av styrelsen, frågor som rör kommunpolitik fattas enbart av den kommunpolitiska gruppen). SP:aren är här kontaktperson i V-sydöstra Skåne, där fem lokalföreningar samordnas. Det har lett till ett organ för att föra ut agitation, vilket resulterat i en lång rad av insändare i lokalpressen. V-distriktet har beslutat att V-sydöstra Skåne ska bli ett organ där alla medlemmar har rätt att få vara med i, samt att det ska diskuteras politik. Det förs en hel del diskussioner på sociala medier, av skiftande kvalitet. SP:aren i Skurup har även blivit nominerad till nämndeman i Förvaltningsrätten i Malmö.

Det är viktigt att ännu en gång betona att i ett parti som V, som präglas av ett arbete i parlamentariska församlingar, har dess medlemmar ringa erfarenheter av att internt diskutera politik som knyts samman med ett utåtriktat arbete i social kamp och rörelser. I en partiförening i Stockholms län efterlyste en SP:are utåtriktade aktiviteter och fick "spontant instämmande vilket resulterade i ett andra möte med positiva tankar om annan, utomparlamentarisk, aktivitet. Där finns flera drivande kvinnliga kamrater, några verkar radikalare än genomsnittet i partiet".

Omvandlingen har möjliggjort att SP:are kunnat skriva motioner och ändringsförslag till V-kongressen och lyckats få gehör för sina ställningstaganden (Umeå och i Stockholm) efter att ha uttalat sig i positiva ordalag för motionen "Totalrenovera Sverige". I samband med Vänsterpartiets Stockholmsdistrikt årsmöte i mars, landets största med nära 7 000 medlemmar, antogs ett uttalande för mobilisering till den omfattande protesten mot marknadshyror (18/4), uttalandet författades av en SP:are och fick stöd av många V-medlemmar aktiva i kampanjen mot marknadshyra där en stor del av de lokala protestmötena över landet bars upp av vänsterpartister.

SP har ett bra rykte och med de erfarenheter vi besitter och omvandlar till praktisk handling bidrar vi till att förstärka gräsrotternas medvetande om hur viktigt det är att bedriva arbetet underifrån och uppåt i riktning åt vänster.

Slutsats

En otvetydig slutsats vi kan dra så här långt av omvandlingen: möjligheten för SP:are att som enskilda individer gå med i V och samtidigt fortsätta att vara medlemmar strömningen Socialistiskt Politik var ett riktigt och nödvändigt beslut. Kamraterna får, utifrån egna förutsättningar, vara med och bedriva ett konstruktivt arbete för att utveckla V till ett ännu större och socialistiskt inriktat vänsterparti. Medlemskap i SP gör det möjligt för oss alla att vidhålla och utveckla en antikapitalistisk inriktning utan att behöva be om lov. Att medlemmar i SP går med i V och att V-medlemmar ansluter sig till SP skapar en socialistisk bro. Det leder inte till splittring utan till att förstärka en socialistisk övertygelse om att samhället måste förändras på djupet, en hållning som är "på riktigt".

Två mångåriga vänsterpartister och rätt nyblivna Sp-are som är mycket kritiska till V-ledningens utspel om att göra gemensam sak med C i regeringsfrågan resonerar så här vad gäller stanna eller inte stanna i V: "Vi skulle föredra att stanna i V, tillsvidare i alla fall, med förhoppningen att kunna vara med till att stoppa utvecklingen mot reformism och högersväng i partiet. Här menar vi att SP behövs som en strömning genom att inte bara lämna V och politiken". Att någon eller några enskilda V-medlemmar lämnar V löser förstås inte problemet.

Det skulle leda till passivisering. Det är här som SP:s nuvarande organisationsform som en socialistisk strömning kommer in i bilden.

Omvandlingen till SP som en strömning har även underlättat att föra en politisk och ideologisk debatt i Flamman. Vi talar här om V-ledningens syn på regeringsfrågan inför valet 2022, en debatt som givit ringar på vattnet. Det finns i V medlemmar som politiskt ligger till vänster om V:s officiella ståndpunkter. Två medlemmar gick t.ex. direkt med i SP efter att ha läst debattinlägget "Vänsterpartiets jobb är inte att förhandla med liberaler – det är att stärka folkrörelserna" i Flamman. Det är också positivt att SP i Göteborg numera är välkomna med egen avdelning i V:s 1 maj-tåg efter ca 20 års ointresse från V, även om pandemin 2020 satte stopp för det i praktiken. Ett annat talande exempel i samma riktning är att omvandlingen av SP har möjliggjort att starta och driva Medborgarnas coronakommission där även ett antal vänsterpartister (en av dem sitter i regionfullmäktige för V) drogs in i arbetet. Något liknande kan sägas om de kontakter och diskussioner SP-styrelsen haft med Socialistiska Nätverket där det finns kamrater från en annan socialistisk tradition som liknar vår egen, och där dialogen förts i en positiv anda. Även sett ur logistiskt perspektiv har omvandlingen av SP inneburit att vi nu har tillgång till Solidaritetshuset i Stockholm, något som måste ses som en tillgång för hela SP.

I april i år höll vi första delen av vår rikskonferens där vi resonerade tillsammans utifrån ett diskussionsunderlag från styrelsen ("FÖR EN SOCIALISTISK BLOCKPOLITIK UNDERIFRÅN"). Diskussionen knöt an till debatten som pågått ett tag. I underlaget underströks: "Vi förkastar alla tankar på att vänstern borde sträva efter att bli en del av ett vänsterliberalt regeringsunderlag tillsammans med S, MP och C. En sådan konstellation kommer att präglas av en politik med udden riktad mot arbetarklassen, så som vi fått uppleva under 'Januariöverenskommelsen'".

Inför uppbygget av en bredare socialistisk vänster de kommande åren är det som har skett hittills en sund och berikande erfarenhet – vi har velat påverka och låta oss påverkas och går vidare längs den vägen.